

תורת הבטחון

פרשת כי תצא

פרנסה טובה!

לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה. אבן שלמה וצדק
יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיה על האדמה
אשר ה' אלקיך נתן לך. (כח יד-טו)

פירש רש"י: "לא יהיה לך - אם עשית כן לא יהיה לך כלום", עכ"ל.
וכתב עוד: "אבן שלמה וצדק יהיה לך - אם עשית כן יהיה לך הרבה",
עכ"ל.

בדבריו אלה טמן רש"י יסוד נפלא, שפרנסתו של אדם תלויה
במעשיו. כלומר, אם מידותיו באמונה ונוהג ביושר, ואינו עושה שום
פעולה של גזל ורמאות, יתברך בפרנסה טובה. אבל מי שחש ושלוש
אינו נוהג כן, ומרמה וגוזל, מפסיד פרנסה טובה, ואדרבא "לא יהיה
לך כלום" כלשון רש"י.

ויש לבאר מדוע מי שנזהר במידות צדק זוכה ומובטח שתהיה לו
פרנסה, ומי שאינו זהיר במדותיו, לא יהיה לו כלום. מדוע דוקא
במצוה זה תלוי פרנסתו.

כוחי ועצמי ידי

ויש ליישב, ע"פ ביאור יסודה של מצוה זו. כי באמת יש להתבונן,
מדוע אדם יעשה את משקליותו שלא כהוגן? זה רק משום שהוא
בטוח שפרנסתו תלויה אך ורק בהשתדלותו ובמעשיו על פני השטח.
הוא משוכנע שככל שירבה בהשתדלות, ירויח יותר. אדם זה, אינו
מאמין שפרנסתו באה מאת הקב"ה, אלא סבור ש"כוחי ועוצם ידי
עשה לי את החיל הזה". אבל מי שמדותיו שקולות ומדודות ביושר
וצדק ואינו גוזל, מאמין שפרנסתו באה אך ורק מאת הקב"ה, ואין
הצלחתו תלויה בהשתדלותו, רק מאמין "כי הוא הנותן לך כח לעשות
חיל", ולכן אין לו סיבה לעשות דבר שאסור לפי התורה הק'. הוא יודע
בבירור שזה לא יביא לו שום הצלחה. זהו עיקר יסודה של מצוה זו,
להאמין ולבטוח בהשי"ת שהוא הזן ומפרנס לכל.

הברכה של מדת הבטחון

לפי זה מובן היטב מדוע פרנסה תלויה במידות צדק ויושר.
דהנהגתו של הקב"ה עם כל אחד ואחד, תלויה כפי דרגתו באמונה
ובטחון בהשי"ת. כפי אמונתו ובטחונו כן תהיה פרנסתו והצלחתו,
דכתיב (יחזקאל י"ז ה-ט): "כה אמר ה' ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם
בשר זרעו ומן ה' יסור לבו. והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב

ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב. ברוך הגבר אשר יבטח בה'
והיה ה' מבטחו. והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא
יראה כי יבא חם והיה עלהו רענן ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש
מעשות פרי". הרי מפורשת בפסוק הברכה למי שמאמין ובוטח
בהשי"ת, "לא ימיש מעשות פרי". ומאידך מפורשת גם הקללה למי
שאינו בטוח בה'. לא תהיה לו פרנסה, ולא יהיו לו פירות.

והוא יכלכלך

ובאמת מקרא מלא דיבר הכתוב (פסלים נה, כג): "השלך על ה' יהבך
והוא יכלכלך". הבוטח בה' שיפרנס אותו, זוכה ל"והוא יכלכלך",
ולעולם לא תחסר פרנסתו.

עשירות

מצינו מפורש בגמ' (מנחם ע"י): "ל: מה יעשה אדם ויתעשר? אמר
לחן: ירבה בסחורה, וישא ויתן באמונה", ע"כ. וביאר הבן יהוידע (סס)
שאינו כוונת הגמ', רק לאפוקי שלא יגזול ולא יגנוב, שהרי בזה הוא
מוזהר ועומד מן התורה, אלא הכוונה שיאמין בהשי"ת שהוא הנותן
כח לעשות חיל, ולא יאמר כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה,
אלא יאמין שכל הרווחתו באה מאלקים חיים, וע"י זה יתעשר.

מעשה שהיה

והחובות הלבבות מביא (סוף שער הצניעות) סיפור נפלא וז"ל: "ואמרו
על אחד מן החסידים, שהיה לו שכן סופר מהיר, והיה מתפרנס משכר
ספרותו. א"ל יום אחד: היאך ענייך? א"ל: בטוב, בעוד ידי שלמה.
ולערב היום ההוא נגדעה ידו, ולא כתב בה שאר ימיו, והיה זה ענשו
מהא-ל-ל יתברך על אשר בטח על ידו", עכ"ל. הרי, מכיון שבטח
במעשה ידו לצורך פרנסתו, והאמין ב"כוחי ועוצם ידי" עשה לי את
החיל הזה, אבד כל פרנסתו ואבד את ידו. נורא למתבונן!

ברכת ה' היא תעשיר

אמנם לעומת זה מידה טובה מרובה, מי שבוטח בה', זוכה
לפרנסה טובה! וכדכתיב (משלי י, כג): "ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף
עצב עמה". הרי מפורש בקרא שהמאמין ובוטח בהשי"ת, זוכה
לברכת ה' — ולעשירות! וזוכה גם לסיפא דקרא "ולא יוסף עצב עמה"
— וביארו המפרשים, שברכה זו הוא שזוכה לפרנסה ועשירות
במיעוט השתדלות, בלי שום עצב! מדהים מאוד! והחכם עיניו
בראשו, שישתדל בכל כוחו לקנות אמונה שלימה בה', ובטחון
בהשי"ת באמת ובלב שלם.